

บทความวิชาการ

MUSIC COMPOSITION FOR SAW DUANG SOLO ON HOKBOT SONGCHAN

การประพันธ์ทางเดี่ยวซอด้วง เพลงหกบท สองชั้น

THITIKHIT CHAIWONGSA (ฐิติกิติ ไชยวงษา)*

วันที่รับบทความ	24 ตุลาคม 2568
วันที่แก้ไขบทความ	30 ตุลาคม 2568
วันที่ตอบรับบทความ	12 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องการประพันธ์ทางเดี่ยวซอด้วง เพลงหกบท สองชั้น นี้ มุ่งเสนอประเด็นทางวิชาการเกี่ยวกับการประพันธ์ทางเดี่ยวซอด้วง โดยเป็นทางเดี่ยวที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อใช้ในการประกวดศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 70 ปีการศึกษา 2565 โดยใช้ทำนองหลักของเพลงหกบท สองชั้นที่เผยแพร่โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแนวทางในการแปรทำนองให้เป็นทางเดี่ยว

การประพันธ์ครั้งนี้คำนึงถึงปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ **เครื่องดนตรี** (ช่วงเสียงและกลอนเพลงที่เหมาะสมกับซอด้วง) **เพลง** (ข้อมูลพื้นฐานและสังคีตลักษณ์ของเพลงหกบท สองชั้น) และ **ผู้รับถ่ายทอด** (ความสามารถในการบรรเลงกลวิธีการเดี่ยวชั้นพื้นฐานและชั้นสูง) ทางเดี่ยวที่ประพันธ์ขึ้นใหม่นี้เป็นไปตามขนบของการบรรเลงเดี่ยวซอประเภทเครื่องสาย คือแบ่งเป็น **"เที่ยวโอด"** (บรรเลงช้า) และ **"เที่ยวพัน"** (บรรเลงเร็ว) โดยมีการประยุกต์แนวคิดจากทางเดี่ยวซอสามสายเพลงเดียวกันของหลวงไพเราะเสียงซอ (อุน ดุริยชีวิน) และพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) รวมถึงแนวทางการแปรทำนองปี่ใน ทางเดี่ยวที่เรียบเรียงนี้ใช้กลวิธีการบรรเลงซอด้วงที่หลากหลาย เช่น พรหมเปิด พรหมปิด พรหมจาก การเอื้อนเสียง สะบัด ลีกระพบ และการชะงักคั่นชัก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถทางเทคนิคและสุนทรียรสในการบรรเลงเดี่ยวซอด้วง

คำสำคัญ: ซอด้วง / เพลงเดี่ยว / การประพันธ์ทางเดี่ยว / เพลงหกบท สองชั้น

* นักศึกษาดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

E-mail: suphavit.t@kkumail.com

Graduate Student, Master of Music Program in Music, Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University

Abstract

This academic article, "**Music Composition for Saw Duang solo on Hokbot songchan,**" aims to present scholarly issues related to the arrangement of a Saw Duang (Thai bowed string instrument) solo composition. The primary objective was to create a new solo piece for the 70th Student Arts and Crafts Competition. The composer (Thitikhit Chaiwongsa) arranged the melody using the principal melody of Hokbot Songchan (Six Verses, Two-Layered Tempo) as published by the Office of the Basic Education Commission.

The composition process considered three essential factors: **1) The Instrument** (the appropriate vocal range and melodic phrases for the Saw Duang), **2) The Song** (the fundamental data and form of Hokbot Songchan), and **3) The Transferee** (the performer's ability to execute basic and advanced solo techniques). The newly composed solo strictly adheres to the tradition of string instrument solos in Thai music, which is divided into two sections: "**Thiao Oat**" (slow and ornate section) and "**Thiao Phan**" (faster and busier section). The arrangement incorporated concepts from the Saw Sam Sai (Three-string fiddle) solo version of the same song by Luang Phairau Sian Sor (Oun Dulyachiwin) and Phraya Phumisevin (Jit Jittasevi), as well as variations from the Pi Nai (Thai oboe). The final piece employs various Saw Duang techniques such as Phrom Poet (open bowing), Phrom Pit (closed bowing), Phrom Chak (separated bowing), vocalizing effects (Uean Siang), vibrato (Sabut), and various bowing styles, demonstrating technical mastery and musical aesthetics.

Keywords: Saw Duang / Solo / Music Composition for Solo / Hokbot Songchan

บทนำ

ซอด้วง เครื่องดนตรีไทยประเภทเครื่องสี ทำหน้าที่ดำเนินทำนองในวงดนตรีไทยหลายประเภท เช่น วงเครื่องสายไทย วงเครื่องสายผสม วงเครื่องสายผสมปี่พาทย์ และวงมโหรี ความเป็นมาของซอด้วงพบในบันทึกของ นิกอลา แกร์แวงส (Nicolas Gervaise) ชาวฝรั่งเศสที่เข้ามาสังเกตการณ์และบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ในช่วงรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งอาณาจักรอยุธยา ความตอนหนึ่งว่ามีเครื่องดนตรีคล้ายไวโอลินสองชนิด โดย สันต์ ท.โกมลบุตร ได้แปลความหมายของคำว่า “เครื่องดนตรีคล้ายไวโอลินสองชนิด” ว่าหมายถึงซอฮู้และซอด้วง (วรารักษ์ ชูเชิด, 2566: 326) สำหรับการเรียกชื่อซอด้วง สันนิษฐานว่าเป็นการเลียนจากชื่อเครื่องมือจับสัตว์ที่เรียกว่าด้วง เนื่องจากด้วงสำหรับจับสัตว์มีส่วนประกอบ คือ กระบอกไม้ไผ่ มีแกนไม้ และคล้องเชือกสำหรับคล้องสัตว์ คล้ายกับซอด้วง (อุทิศ นาคสวัสดิ์, 2523: 1)

การบรรเลงซอด้วงในวงดนตรีไทยแต่ละประเภทจะบรรเลงเก็บถี่ ๆ บ้าง ลากคันชักยาว ๆ เพื่อสร้างเสียงโหยหวนในขณะบรรเลงเพื่อให้กลมกลืนในวงดนตรีไทยต่างประเภทต่าง ๆ ตามความเหมาะสม (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2542: 18) นอกจากการบรรเลงรวมวง ซอด้วงเป็นเครื่องดนตรีไทยอีกชิ้นหนึ่งที่นิยมบรรเลงเพลงเดี่ยว โดยการบรรเลงเดี่ยวซอด้วงมีลักษณะสำคัญ คือ แบ่งการบรรเลงเป็นสองเที่ยว กล่าวคือการบรรเลงเที่ยวแรกจะบรรเลงด้วยทำนองซาลากคันชักยาว ๆ ประกอบกับการใช้กลวิธีการบรรเลงซอด้วงต่าง ๆ เพื่อสร้างอารมณ์ให้กับทำนองเดี่ยว เรียกว่า “เที่ยวโอด” หรือ “เที่ยวหวาน” เที่ยวที่สองจะบรรเลงในอัตราจังหวะที่เร็วขึ้น ประกอบกับกลวิธีการบรรเลงของซอด้วงเพื่อสร้างอารมณ์ เรียกว่า “เที่ยวพ่น” หรือ “เที่ยวเก็บ” (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2542: 27-28)

เพลงเดี่ยวในวัฒนธรรมดนตรีไทยต้องประกอบด้วย ผู้บรรเลงเครื่องประเภทเครื่องดนตรีดำเนินทำนอง เช่น ระนาดเอก จะเข้ ขลุ่ยเพียงออ และ ซอด้วง และผู้บรรเลงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องประกอบจังหวะ เช่น โทน-รำมะนา ฉิ่ง หากขาดเครื่องดนตรีประเภทเครื่องประกอบจังหวะจะทำให้สุนทริยรสของเพลงเดี่ยวลดน้อยลง ดังนั้นสุนทริยรสของเพลงเดี่ยวจะสมบูรณ์มากขึ้น เมื่อการบรรเลงประกอบด้วยเครื่องดนตรีทั้งสองประเภท (สุรพล สุวรรณ, 2559: 66) นอกจากความงามที่ปรากฏผ่านเสียงเพลงจากการบรรเลงเดี่ยว ยังมีนัยความหมายที่ปรากฏในเพลงเดี่ยว คือ การอวดท่วง คือ การนำเสนอแนวทางการบรรเลงของเครื่องดนตรีไทย การอวดความแม่นยำ คือ การนำเสนอความแม่นยำในการจดจำเพลงของผู้บรรเลงเดี่ยว และการอวดฝีมือของผู้บรรเลงเดี่ยว คือ การนำเสนอความสามารถของผู้บรรเลงเดี่ยวอย่างไพเราะ (บุญธรรม ตราโมท, 2540: 38) ลักษณะดังกล่าวทำให้เพลงเดี่ยวแตกต่างจากเพลงหมู่ (เพลงสำหรับรวมวง)

การบรรเลงเดี่ยวซอด้วงเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย ผู้ที่ต้องการศึกษาเดี่ยวซอด้วงจึงต้องเรียนกับครูดนตรีที่มีความเชี่ยวชาญในการบรรเลงซอด้วง อาทิ หลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น ดุริยชีวิน) อาจารย์วรยศ สุขสายชล อาจารย์เลอเกียรติ มหาวินิจฉัยมนตรี ผศ.กฤษณ์พัฒน์ เอื้อจิตรเมศ รศ.ดร. ธรณีส หินอ่อน ทั้งนี้ ผู้ที่ต้องการศึกษาเพลงเดี่ยวจะต้องเตรียมตัวในขั้นความรู้พื้นฐานจนถึงความรู้ด้านการบรรเลงซอด้วงขั้นสูงเพื่อศึกษาทางเดี่ยวจากผู้เชี่ยวชาญด้านการบรรเลงซอด้วง อีกทั้งเครื่องดนตรีของเรียนเพลงเดี่ยวซอด้วงจำเป็นต้องเป็นเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพสูงเพื่อที่จะสามารถปฏิบัติกลวิธีการบรรเลงได้อย่างชัดเจน และมีคุณภาพเสียงที่ดีไม่ทำให้การบรรเลงเดี่ยวเสียสุนทริยรส (ธรณีส หินอ่อน, 2561: 146) เมื่อผู้บรรเลงเดี่ยวมีความสามารถในการบรรเลงเดี่ยวทั้งขั้นพื้นฐานและขั้นสูง รวมถึงเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพเพื่อใช้สำหรับการบรรเลงเดี่ยว เพลงเป็นเครื่องมือสำคัญที่

จะถ่ายทอดความสามารถ และคุณภาพของเครื่องดนตรี ตลอดจนองค์ความรู้ที่ครูผู้เชี่ยวชาญการบรรเลงซอด้วงได้เรียบเรียงไว้อย่างประณีต

ปัจจุบันมีการประกวดแข่งขันทางดนตรีไทยที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานเอกชน เพลงเดี่ยวถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นเกณฑ์การแข่งขันยอดเยี่ยม ทำให้เพลงเดี่ยวเกิดกรณีศึกษาในหลายมิติ อาทิ การสืบทอดเพลงเดี่ยวที่มีมาแต่เดิม คือการประกวดบรรเลงเดี่ยวด้วยทางที่มีผู้ประพันธ์ไว้อยู่แล้ว เช่น เดี่ยวซอด้วงเพลงพญาโคก สามชั้น ทางหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น ดุริยชีวิน) เพลงลาวแพน สองชั้น ทางครุฑวิเศษสุรการ และการประพันธ์ทางเดี่ยวขึ้นใหม่จากเกณฑ์การประกวดที่กำหนดขึ้น เช่น การกำหนดให้ผู้เข้าแข่งขันบรรเลงทางเดี่ยวด้วยเพลงกล่อมมารี ชั้นเดียว ในรายการเดี่ยวระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซอวงใหญ่ และซอวงเล็กระดับประถมศึกษา ในการประกวดศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 70 ประจำปีการศึกษา 2565

ผู้เขียนได้เรียบเรียงทางเดี่ยวซอด้วงเพลงหกบท สองชั้น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษากลวิธี การบรรเลงซอด้วง แนวคิดการประพันธ์ทางสำหรับเดี่ยวซอด้วง โดยจะเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประพันธ์ทางเดี่ยวซอด้วงดังกล่าวตามลำดับต่อไปนี้

เหตุแห่งการประพันธ์ทางเดี่ยวซอด้วงเพลงหกบท สองชั้น

ผู้เขียนประพันธ์ทางเดี่ยวซอด้วงเพลงหกบท สองชั้น ใช้สำหรับการประกวดการบรรเลงเพลงเดี่ยวในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 70 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้เพลงหกบท สองชั้น เป็นเพลงสำหรับแข่งขันสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 สำหรับชลวยเพียงออ ซออู้ และซอด้วง โดยผู้เขียนได้คำนึงถึงปัจจัย ทั้งสามประการดังนี้

1. เครื่องดนตรี

การประพันธ์ทางเดี่ยวสำหรับการบรรเลงด้วยซอด้วงครั้งนี้ ผู้เขียนคำนึงถึง 1) ช่วงเสียงของเครื่องดนตรี หมายถึง ช่วงเสียงที่เครื่องดนตรีสามารถปฏิบัติได้ และสามารถบรรเลงตามบันไดเสียงของเพลงได้อย่างสะดวก 2) กลอนเพลง หมายถึง การแปรทำนองให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการบรรเลงเดี่ยวด้วยซอด้วง

2. เพลง

เพลงที่สำหรับเรียบเรียงทางเดี่ยวซอด้วงครั้งนี้ คือ เพลงหกบท สองชั้น ผู้เขียนคำนึงถึงบันไดเสียงของเพลงว่าจะสามารถบรรเลงด้วยซอด้วงได้หรือไม่และมีครูผู้เชี่ยวชาญได้เรียบเรียงทางเดี่ยวเพลงเดียวกันไว้ก่อนหน้าหรือไม่

3. ผู้รับถ่ายทอด

ผู้รับถ่ายทอดจะต้องสามารถบรรเลงเดี่ยวและปฏิบัติกลวิธีการบรรเลงเดี่ยวขั้นพื้นฐานและกลวิธีการบรรเลงเดี่ยวขั้นสูงที่จะปรากฏในการบรรเลงเดี่ยว เช่น พรหมเปิด พรหมปิด พรหมจาก สะบัด ได้เป็นอย่างดี

การประพันธ์ทางเดี่ยวซอด้วงเพลงหกบท สองชั้น

การประพันธ์ทางเดี่ยวซอด้วงเพลงหกบท สองชั้น ในครั้งนี้ ผู้เขียนประพันธ์ทางเดี่ยวโดยใช้โครงสร้างทำนองหลักจากเกณฑ์การแข่งขันงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 70 ปีการศึกษา 2565 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระดนตรี) ดังนี้

ทำนองหลักเพลงหกบท สองชั้น

— — — —	— — — ช	— — — ล	— ช — ริ	— — — ด	— — ร ม	— — ร ม	ฟ — — ช
— — — —	— — — ช	— — — ล	— ช — ล	— ช — —	— ด — —	ร ด — —	— ช — —
— — — —	— ท — ท	— ล — ท	— ริ — ล	— ด — ล	— ช — —	ฟ ฟ — —	ช ช — ล
— — — ท	— — — —	— ล — ท	— ร — ล	— ด — ล	— ช — ฟ	— — — ช	— — — ล
— ด — ริ	— ด — —	ล ล — —	ช ช — ฟ	— ฟ — —	— ม — —	— ร — ร	— — — ช
— ด — ริ	— ด — ล	— — — ช	— — — ฟ	— — ม ร	— — — ล	— — — ล	— — — ช
— ด — ฟ	— — ช ล	— ด — ล	— ช — ฟ	— ด — ด	— ด — ฟ	— ล ช ฟ	— ม — ร
— ช — ฟ	— — — ล	— ด — ล	— ช — ฟ	— ช — —	— — — —	— ล ช ฟ	— ท — ล
— — — ล	— — ท ท	— — — ริ	— — ท ท	— — — ล	— — ท ท	— ล — —	— ท — ท
— — — ล	— ท — —	— — — ริ	— ท — —	— — — ล	— ท — —	— ล — ท	— — — —
— — — —	— ท — ท	— ล — ท	— ริ — ล	— ด — ล	— ช — —	ฟ ฟ — —	ช ช — ล
— — — ท	— — — —	— ล — ท	— ร — ล	— ด — ล	— ช — ฟ	— — — ช	— — — ล
— ด — ริ	— ด — —	ล ล — —	ช ช — ฟ	— ฟ — —	— ม — —	— ร — ร	— — — ช
— ด — ริ	— ด — ล	— — — ช	— — — ฟ	— — ม ร	— — — ล	— — — ล	— — — ช
— ด — ฟ	— — ช ล	— ด — ล	— ช — ฟ	— ด — ด	— ด — ฟ	— ล ช ฟ	— ม — ร
— ช — ฟ	— — — ล	— ด — ล	— ช — ฟ	— ช — —	— — — —	— ล ช ฟ	— ท — ล

ตัวอย่างที่ 1 ทำนองหลักเพลงหกบท สองชั้น

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565

จากทำนองหลักที่เผยแพร่จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เขียนศึกษา ลักษณะทางสังคีตลักษณ์ของเพลง ดังนี้

1. ประวัติของเพลง เพลงหกบทสองชั้น เดิมชื่อเพลงยี่สิบหกบท หรือเพลงลิขิตหกบท เป็นเพลงโบราณ เช่นเดียวกับเพลงสืบท สำหรับมโหรีโบราณ ภายหลังพระประดิษฐ์ไพเราะ (มี ดุริยางกูร) ได้ขยายทำนองเป็นเพลงสามชั้น และมีผู้ทอนทำนองเป็นชั้นเดียวครบเป็นเพลงเถาในรัชกาลที่ 6 อารมณ์ของเพลงเป็นไปในทางเศร้าสลด รำพึงรำพัน (มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญ์, 2523: 505)

2. ข้อมูลพื้นฐานของเพลง พบว่า เพลงหกบท สองชั้น เป็นเพลงอัตราจังหวะสองชั้น มีท่อนเดียว ใช้หน้าทับปรับโกสองชั้นกำกับจังหวะหน้าทับ นอกจากนี้

3. บันไดเสียงของเพลง พบว่า บันไดเสียงที่พบ คือ บันไดเสียง ฟา (ฟา ซอล ลา โด เร) และบันไดเสียง ซอล (ซอล ลา ที เร มี) เป็นบันไดเสียงหลักที่พบในเพลง

นอกจากข้อมูลข้างต้นที่กล่าวมาพบว่าเพลงหกบทสองชั้นมีวรรคเพลงที่ซ้ำกัน คือประโยคเพลงที่ 2 3 4 และ ประโยคที่ 6 7 8 บรรเลงซ้ำกัน เมื่อศึกษาองค์ประกอบของเพลงครบถ้วนแล้ว ผู้เขียนจึงเริ่มประพันธ์ทางเดี่ยวซอด้วงเพลงหกบท สองชั้น

การประพันธ์เดี่ยวซอด้วงเพลงหกบท สองชั้น ยังคงคำนึงถึงความเหมาะสมกับการบรรเลงซอด้วงเป็นสำคัญ และประพันธ์ตามขนบการบรรเลงเดี่ยวคือการบรรเลงในลักษณะเที่ยวโอดและเที่ยวพันดังนี้

เที่ยวโอด

- - - -	- - - ซี่	- - - ลี่	ดี่ซี่ลี่-ร	- ล - ท	ซี่ร - ฟ	ซี่ฟ มรต ร	- ฟ - ซี่
- - - -	- - - ท	- - - ร	ทร มร-ล	- ีดิ - ล	ด ซี่ ลี่ ซ	ซี่ ลี่ - ซี่ฟ	ซี่ลฟ - ซี่ลี่
- ด - ร	มรต - ลี่	ซี่ฟ - ด	- ร - ฟ	- - - ซี่ร	มรต - ร	ีดิ - ร	- ฟ - ซี่
- ฟ - ซี่	ลี่ฟ - ซี่ล	ซี่ฟ - ด	- ร - ฟ	- - - ซี่ร	มรต - ร	- ม - ฟ	ซี่ฟ มรต มรต มร
- - - -	- - - ท	ลซ - ล	ทลรท- ททท	- - - ร	มรท-ร ม ลี่ ซ	ซี่ซซ - ซี่ม	ร ม- รท
- - - -	- - - ท	ลซ - ลท	ล ท ร ล	ีดิ - ล	ด ซี่ ลี่ ซ	ซี่ ลี่ - ซี่ฟ	ซี่ลฟ - ซี่ ลี่
- ด - ร	มรต - ลี่	- ดี่ - ลี่	ซี่ฟ ซี่ลฟ	- - - ซี่ร	มรต - ร	ีดิ - ร	- ฟ - ซี่
- ร - ล	- ลี่ - -	ซี่ฟมร	ฟ ลี่ซ	- ด - ด	ซ ด - ฟ	ซี่ ลี่ ซี่ ฟ	- ม - ร

เที่ยวพัน

ม ร ซี่ ด	ร ม ฟ ซี่	ฟ ม ฟ ลี่	ซี่ ฟ ม ร	ซี่ ม ร ด	ลี่ ซี่ ฟ ม	ร ซี่ ร ม	ฟ ซี่ ลี่ ซี่
ฟี่ ม ร ท	ร ซี่ ล ท	ด ร ด ม	ร ด ท ล	ด ซ ด ร	ซี่ ร ม ฟ	ม ร ด ร	ม ฟ ซี่ ลี่
ซ ล ด ร	ด ฟ ซี่ ลี่	ร ซี่ ร ม	ฟ ลี่ ซี่ ฟ	ด ม ร ด	ซ ด ร ม	ฟ ซี่ ร ม	ฟ ซี่ ลี่ ซี่
ม ร ด ร	ม ฟ ซี่ ลี่	ฟ ซี่ ร ม	ฟ ลี่ ซี่ ฟ	ลี่ ซ ลี่ ซี่	ลี่ ซ ซี่ ฟ	ซี่ ซ ฟ ม	ซี่ ซ ม ร
ม ร ล ท	ร ม ร ท	ร ล ร ท	ร ม ร ท	ล ท ร ม	ร ท ร ซี่	ฟ ซ ลี่ ซี่	ฟ ม ร ท
ร ท ล ซ	ม ร ด ท	ด ซ ด ม	ร ด ท ล	ด ซ ด ร	ซี่ ร ม ฟ	ม ร ด ร	ม ฟ ซี่ ลี่
ร ม ร ด	ซ ล ล ล	ร ม ฟ ซี่	ร ฟ ฟ ฟ	ด ม ร ด	ซ ซี่ ฟ ม	ร ซี่ ร ม	ฟ ซี่ ลี่ ซี่
ม ร ด ร	ม ฟ ซี่ ลี่	ร ซี่ ร ม	ฟ ลี่ ซี่ - ฟ	- ด - ร	ฟมร ฟ	ลี่ ซี่ - ร	ซี่ฟ มรต มร

ตัวอย่างที่ 2 ทำนองเดี่ยวซอด้วงเที่ยวโอด และเที่ยวพัน เพลงหกบท สองชั้น

ที่มา: สุทธิศักดิ์ ไชยวงษา

จากตัวอย่างข้างต้นผู้เขียนได้ประพันธ์ทางเดี่ยวซอด้วงเพลงหกบท สองชั้น จากทำนองหลักของเพลงหกบท สองชั้น โดยเรียบเรียงทางเดี่ยวตามขนบของการบรรเลงเดี่ยวสำหรับเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย คือ มีเที่ยวแรกบรรเลงช้า เรียกว่า “เที่ยวโอด” และมีเที่ยวบรรเลงเร็วขึ้นกว่ารอบแรกเรียกว่า “เที่ยวพัน” ผู้เขียนประพันธ์ทางเดี่ยวโดยมีแนวคิดจากทางเดี่ยวซอสามสายเพลงหกบท

สองชั้น ของหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น คุรยชีวิต) ทางของพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) และการแปรทำนองปี่ในเป็นแนวทางในการประพันธ์ทางเดียว ทั้งนี้

ประโยคที่ 1

ทำนองหลัก	-----	----ซ	---ล	-ซ-ร	-ซ-ด	-ด ร ม	ร ด ร ม	พ ซ - ซ
เที่ยวโอต	-----	----ซ	---ล	คซลซ -ร	-ล-ท	ซร-พ	ซพ มร ด ร ม	-พ-ซ
เที่ยวพัน	ม ร ซ ด	ร ม พ ซ	พ ม พ ล	ซ พ ม ร	ซ ม ร ด	ล ซ พ ม	ร ซ ร ม	พ ซ ล ซ

ตัวอย่างที่ 3 ทำนองเดี่ยวซอดวงเที่ยวโอต และเที่ยวพัน เพลงหกบท สองชั้น

ที่มา: ลูติกิติ์ ไชยวงษา

เที่ยวโอต

การแปรทำนองประโยคเพลงที่ 1 ของเพลงหกบท สองชั้น เที่ยวโอตสัมพันธ์กับทำนองหลักของเพลงหกบทสองชั้น โดยคำนึงถึง 1) ลูกตกหลัก และลูกตรองของเที่ยวโอตตรงกับลูกตกของทำนองหลักทั้งสองที่ 2) บันไดเสียง ผู้เขียนคงบันไดเสียงของทำนองหลักไว้ และเมื่อแปรทำนองให้เป็นทางเดียว ผู้เขียนแปรทำนองให้เหมาะสมกับการบรรเลงซอดวง โดยผู้เขียนได้นำทางเดี่ยวซอสามสายเพลงหกบทสองชั้น ของพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) เป็นแนวต้นแบบเพื่อให้การบรรเลงเดี่ยวซอดวงมีทำนองที่สุขุม เมื่อเริ่มบรรเลงผู้บรรเลงเริ่มบรรเลงที่ห้องเพลงที่ 2 ด้วยคั่นชักเข้า และใช้นิ้วชี้กดที่ตำแหน่งเสียงซอลสูง และใช้นิ้วแฉดย่นิ้วกลางที่ห้องถัดไปให้อยู่ในตำแหน่งของเสียงลาสูงจนหมดจังหวะห้องที่ 3 ในห้องที่ 4 ผู้บรรเลงปฏิบัติกลวิธีพรมจากแล้วปล่อยนิ้วเพื่อให้มือของผู้บรรเลงอยู่ในตำแหน่งปกติของการจับซอ อีกทั้งห้องที่ 6 และห้องที่ 7 ของประโยคเพลงบรรเลงเอื้อนเสียงจนหมดจังหวะห้องที่ 7 แล้วสั้จจะพักตีในห้องที่ 8 ดังตัวอย่างข้างต้น

เที่ยวพัน

การแปรทำนองประโยคเพลงที่ 1 ของเพลงหกบท สองชั้น เที่ยวพันสัมพันธ์กับทำนองหลักของเพลงหกบท สองชั้น เช่นเดียวกับการแปรทำนองเที่ยวโอต โดยคำนึงถึง 1) ลูกตกหลักและลูกตรองตรงกับทำนองหลัก 2) บันไดเสียง ผู้เขียนได้คงบันไดเสียงไว้เช่นเดียวกับเที่ยวโอตและแปรทำนองให้เหมาะสมกับการบรรเลงซอดวง มีการพรมจากที่ห้องเพลงที่ 1 ดังตัวอย่างข้างต้น

ประโยคที่ 2

ทำนองหลัก	---ท	-ท-ท	-ล-ท	-ร-ล	-ด-ล	-ซ-พ	พ พ - ซ	พ พ - ล
เที่ยวโอต	-----	---ท	---ร	ทร มร -ล	-ร ด -ล	ด ซ ล ซ	ซ ล -ซ พ	ซ ล พ - ล
เที่ยวพัน	พ ม ร ท	ร ซ ล ท	ด ร ด ม	ร ด ท ล	ด ซ ด ร	ซ ร ม พ	ม ร ด ร	ม พ ซ ล

ตัวอย่างที่ 4 ทำนองเดี่ยวซอดวงเที่ยวโอต และเที่ยวพัน เพลงหกบท สองชั้น

ที่มา: ลูติกิติ์ ไชยวงษา

เที่ยวโอด

การแปรทำนองประโยคที่ 2 ของเดี่ยวซอด่วงเพลงหกบท สองชั้น เที่ยวโอด สอดคล้องกับทำนองหลักของเพลงหกบท สองชั้น โดยคำนึงถึง 1) ลูกตกหลักและลูกตรองของทางเดี่ยวตรงกับลูกตกของทำนองหลัก 2) ผู้เขียนคงบันไดเสียงของทางเดี่ยวให้เป็นบันไดเสียงเดียวกับทำนองหลัก อีกทั้งการแปรทำนองของทางเดี่ยวในวรรคแรกผู้เขียนแปรทำนองห่าง ๆ เพื่อให้ผู้บรรเลงปฏิบัติกลวิธีการบรรเลงได้อย่างชัดเจน วรรคหลังของประโยคเพลงผู้เขียนแปรทำนองให้สอดคล้องกับทำนองหลัก และใช้การเอื้อนเสียงเป็นกลวิธีตกแต่งทำนองให้ไพเราะ ดังตัวอย่างข้างต้น

เที่ยวพัน

การแปรทำนองประโยคที่ 2 เที่ยวพันของเดี่ยวซอด่วงเพลงหกบท สองชั้น ผู้เขียนสอดคล้องกับทำนองหลักและคงบันไดเสียงเดิมไว้เช่นเดียวกับการแปรทำนองในวรรคก่อนหน้า อีกทั้งผู้เขียนได้เรียบเรียงทำนองซอด่วงให้เหมาะสมกับการบรรเลงเดี่ยวในเที่ยวเก็บ โดยมีกลวิธีการบรรเลง คือ พรหมจากในห้องเพลงที่ 1 ดังตัวอย่างข้างต้น

ประโยคที่ 3

ทำนองหลัก	- ต - ร	- ต - ล	ล ล - ซ	ซ ซ - ฟ	- ฟ ม ร	- ม - ล	- ร - ร	- - - ซ
เที่ยวโอด	- ต - ร	มรด - ล	ซ ฟ - ต	- ร - ฟ	- - - ซ ี ร	มรด - ร ม	ร ต - ร ม	- ฟ - ซ
เที่ยวพัน	ซ ล ต ร	ต ฟ ซ ล	ร ซ ร ม	ฟ ล ซ ฟ	ด ม ร ต	ซ ต ร ม	ฟ ซ ร ม	ฟ ซ ล ซ

ตัวอย่างที่ 5 ทำนองเดี่ยวซอด่วงเที่ยวโอด และเที่ยวพัน เพลงหกบท สองชั้น

ที่มา: ลูติกิติ์ ไชยวงษา

เที่ยวโอด

การแปรทำนองประโยคที่ 3 เที่ยวโอดของเดี่ยวซอด่วงเพลงหกบท สองชั้น ผู้เขียนแปรทำนองโดยเลียนแบบจากทำนองหลักของเพลงหกบทสองชั้น และใช้การสืบทอด การสืกระทบ ในวรรคแรก อีกทั้งใช้การเอื้อนเสียงเพื่อตกแต่งทำนองให้มีความไพเราะในวรรคหลัง โดยคำนึงถึงลูกตกหลักและลูกตรอง บันไดเสียงของทำนองหลักดังตัวอย่างข้างต้น

เที่ยวพัน

การแปรทำนองประโยคที่ 3 เที่ยวพัน ผู้เขียนแปรทำนองในลักษณะที่เรียกว่า “ทำนองเก็บ” กล่าวคือ เป็นการแปรทำนองที่ทำให้มีโน้ตเพลงเต็มห้องเพลงโดยคำนึงถึงลูกตกหลักและลูกตรองของทำนองหลักเพลงหกบท สองชั้น และเหมาะสมกับการบรรเลงเดี่ยวซอด่วงดังตัวอย่างข้างต้น

ประโยคที่ 4

ทำนองหลัก	- ต - ฟ	- - ซ ล	- ต - ล	- ซ - ฟ	- ต - ต	ซ ต - ฟ	- ล ซ ฟ	- ม - ร
เที่ยวโอด	- ฟ - ซ	ล ซ ฟ - ซ ล	ซ ฟ - ต	- ร - ฟ	- - ซ ี ร	มรด - ร ฟ	- ม - ฟ	ซ ฟ มรด
เที่ยวพัน	ม ร ต ร	ม ฟ ซ ล	ฟ ซ ร ม	ฟ ล ซ ฟ	ล ซ ล ซ	ล ซ ซ ฟ	ซ ซ ฟ ม	ซ ซ ม ร

ตัวอย่างที่ 6 ทำนองเดี่ยวซอด่วงเที่ยวโอด และเที่ยวพัน เพลงหกบท สองชั้น

ที่มา: ลูติกิติ์ ไชยวงษา

เทียวด

การประพันธ์ของเดี่ยวซอด้วงเพลงหกบท สองชั้น เทียวหวานประโยคที่ 4 ผู้เขียนแปรทำนอง เดี่ยวยี่ดลูกตกหลัก และลูกตกครองของทำนองหลักเพลงหกบท สองชั้น โดยผู้เขียนได้แปรทำนองให้มี ลักษณะจาว ๆ เพื่อให้ผู้บรรเลงได้ปฏิบัติตามวิธีการบรรเลงซอด้วง และเอื้อนเสียงอย่างช้า ๆ ดังตัวอย่าง ข้างต้น

เทียวพัน

การแปรทำนองวรรคที่ 4 เทียวพันวรรคแรกผู้เขียนแปรทำนองในลักษณะทำนองเก็บ โดยยี่ด ลูกตกของทำนองหลักไว้ และวรรคหลังผู้เขียนแปรทำนองให้มีเอกลักษณ์โดยทำนองของวรรคหลังมี ลักษณะเปลี่ยนจากสายเอกมาลีสายเปลาที่สายทุ้มอย่างรวดเร็วกลับไปบรรเลงสายเอกโดยกด เสียงอีกครั้ง เรียงเสียงจากเสียงลาสูง จนถึงเสียงเรสายเปลาเพื่อเป็นเอกลักษณ์ให้กับทำนองเดี่ยว ดัง ตัวอย่างข้างต้น

ประโยคที่ 5

ทำนองหลัก	- - - ล	- ท ท ท	- - - ร	- ท ท ท	- - - ล	- ท ท ท	- ล - ทุ	- ท - ท
เทียวด	- - - -	- - - ท	ลช - ล	ทลท- ททท	- - - ร	มรท-รลล	- - ช ม	ร ม- รท
เทียวพัน	ม ร ล ท	ร ม ร ท	ร ล ร ท	ร ม ร ท	ล ท ร ม	ร ท ร ช	ฟ ช ล ช	ฟ ม ร ท

ตัวอย่างที่ 7 ทำนองเดี่ยวซอด้วงเทียวด และเทียวพัน เพลงหกบท สองชั้น

ที่มา: ลูติกดี ไชยวงษา

เทียวด

ทำนองหลักเพลงหกบท สองชั้น ประโยคที่ 5 เป็นทำนองที่เรียกว่าเท่าเต็ม กล่าวคือ การขึ้น เสียงใดเสียงหนึ่ง การบรรเลงด้วยลูกเท่าในเพลงหกบทสองชั้น ผู้เขียนสันนิษฐานว่าทำนองนี้ทำหน้าที่ เชื่อมวรรคเพลงก่อนหน้าเพื่อให้ทำนองเพลงเกิดความต่อเนื่องอย่างกลมกลืน ผู้เขียนได้แปรทำนองให้มี ลักษณะครั้นเสียงในท้องเพลงที่ 3 และ 4 อีกทั้งใช้การเอื้อนเสียงในวรรคหลังเพื่อให้ผู้บรรเลงปฏิบัติ กลวิธีการบรรเลงเดี่ยวซอด้วงได้อย่างแนบคาย ดังตัวอย่างข้างต้น

เทียวพัน

ทำนองประโยคที่ 5 เทียวพัน ผู้เขียนได้นำแนวทางการบรรเลงซอสามสายเพลงหกบท สองชั้น ทางหลวงไพเราะเสียงซอ (อนุ ดุริยชีวิน) เป็นแนวทางในการประพันธ์ให้กับทางเดี่ยวซอด้วงเทียวพัน ผู้เขียนได้แปรทำนองให้เหมาะสมกับการบรรเลงซอด้วง โดยการใช้พรมจากเพื่อตกแต่งทำนองให้กับ ทางเดี่ยวเทียวเก็บ ดังตัวอย่างข้างต้น

ประโยคที่ 6

ทำนองหลัก	- - - ท	- ท - ท	- ล - ท	- ร - ล	- ด - ล	- ช - ฟ	ฟ ฟ - ช	ฟ ฟ - ล
เทียวด	- - - -	- - - ท	ลช - ลท	ล ท ร ล	ร ด - ล	ด ช ล ช	ช ล - ฟ	ช ล - ล
เทียวพัน	ร ท ล ช	ม ร ด ท	ด ช ด ม	ร ด ท ล	ด ช ด ร	ช ร ม ฟ	ม ร ด ร	ม ฟ ช ล

ตัวอย่างที่ 8 ทำนองเดี่ยวซอด้วงเทียวด และเทียวพัน เพลงหกบท สองชั้น

ที่มา: ลูติกดี ไชยวงษา

เที่ยวโอด

ประโยคที่ 6 ของเพลงหกบทสองชั้น เป็นทำนองซ้ำกับประโยคที่ 2 ของเพลง ดังนั้นลูกตกหลัก ลูกตรองของเพลง และบันไดเสียงของประโยคที่ 6 จึงตรงกับทำนองหลักของทำนองหลัก ผู้เขียนจึงแปรทำนองให้แตกต่างจากทำนองก่อนหน้า โดยวรรคแรกผู้เขียนใช้กลวิธีสักระทบเพื่อให้แตกต่างจากการบรรเลงครั้งแรกก่อน วรรคหลังผู้เขียนใช้กลวิธีพรมจากที่เสียงลาสายท่มต่อด้วยการเอื้อนเสียง ดังตัวอย่างข้างต้น

เที่ยวพ้น

การแปรทำนองเดี่ยวชอด้วงเพลงหกบท สองชั้น เที่ยวพ้น ผู้เขียนได้แปรทำนองให้อยู่ในลักษณะการบรรเลงเก็บแต่แตกต่างจากประโยคที่ 2 เนื่องจากทำนองหลักของทั้งสองประโยคซ้ำกัน โดยใช้พรมจากเป็นกลวิธีการบรรเลงเพื่อตกแต่งทำนองเดี่ยวให้มีความไพเราะ ดังตัวอย่างข้างต้น

ประโยคที่ 7

ทำนองหลัก	- ตี - ริ	- ตี - ล	ล ล - ซ	ซ ซ - ฟ	- ฟ ม ร	- ม - ล	- ร - ริ	- - - ซ
เที่ยวโอด	- ต - ร	มรด - ล	- ตี - ล	ซฟ ซล ซฟ	- - - ริ	มรด - รีม	ริต - รีม	- ฟ - ซ
เที่ยวพ้น	ร มี ร ต	ซ ล ล ล	ร ม ฟ ซ	ร ฟ ฟ ฟ	ต ม ร ต	ซ ซ ฟ ม	ร ซ ร ม	ฟ ซ ล ซ

ตัวอย่างที่ 9 ทำนองเดี่ยวชอด้วงเที่ยวโอด และเที่ยวพ้น เพลงหกบท สองชั้น

ที่มา: ลิตติศักดิ์ ไชยวงษา

เที่ยวโอด

ประโยคที่ 7 และ ประโยคที่ 3 ของทำนองหลักเพลงหกบท สองชั้น เป็นประโยคที่บรรเลงซ้ำกัน ทำให้ประโยคเพลงทั้งสองมีบันไดเสียง ทิศทางทำนอง และลูกตกแบบเดียวกันผู้เขียนได้แปรทำนองเที่ยวโอดของประโยคที่ 7 ให้แตกต่างจากประโยคเพลงที่ 3 โดยวรรคแรกของเพลงผู้เขียนแปรทำนองให้คล้ายกับทำนองหลักโดยแทรกการสับตีสองเสียงไว้ที่ห้องเพลงที่ 2 และปฏิบัติโน้ตในห้องเพลงที่ 3 ต่อด้วยการครั้นนิ้วในห้องเพลงที่ 4 วรรคหลังของประโยคที่ 7 ผู้เขียนได้ทำนองให้มีลักษณะจาว ๆ ประกอบกับกลวิธีการบรรเลง ได้แก่ สับตีสองเสียง และสักระทบ บรรเลงอย่างซ้ำ ๆ เพื่อเป็นการตกแต่งทำนอง ดังตัวอย่างข้างต้น

เที่ยวพ้น

การแปรทำนองเที่ยวพ้นของเดี่ยวชอด้วงเพลงหกบท สองชั้น ผู้เขียนแปรทำนองให้มีแนวทางการบรรเลงที่แตกต่างจาก ประโยคเพลงที่ 4 เนื่องจากทั้งสองวรรคมีทำนองหลักซ้ำกัน ผู้เขียนจึงต้องแปรทำนองให้ไม่เหมือนประโยคก่อนหน้า สำหรับวรรคแรกของประโยคเพลง ผู้เขียนนำแนวทางการแปรทำนองของปีในเป็นแนวทาง และตกแต่งทำนองด้วยการพรมจากที่ห้องเพลงที่ 1 สำหรับวรรคหลังเป็นการแปรทำนองในลักษณะบรรเลงเก็บสำหรับเดี่ยวชอด้วง ดังตัวอย่างข้างต้น

ประโยคที่ 8

ทำนองหลัก	- ด - พ	- - ช ล	- ค - ล	- ช - พ	- ด - ด	ช ด - พ	- ล ช พ	- ม - ร
เที่ยวโอค	- ร - ล	- ล - -	ชพมร	พ ลัฟ	- ด - ด	ช ด - พ	ช ลั ช พ	- ม - ร
เที่ยวพัน	ม ร ด ร	ม พ ช ล	ร ช ร ม	พ ลั - พ	- ด - ร	พมร พ	ลั - ร พ	ชพ มรค ม ร

ตัวอย่างที่ 10 ทำนองเดี่ยวซอดวงเที่ยวโอค และเที่ยวพัน เพลงหกบท สองชั้น

ที่มา: ลัทธิศิลป์ ไซวงษา

เที่ยวโอค

ประโยคที่ 8 ทำนองหลักเพลงหกบท สองชั้น เป็นประโยคเพลงสุดท้ายของเพลง ซึ่งทำนองซ้ำกันกับประโยคเพลงที่ 4 ของเพลงผู้เขียน แปรทำนองให้แตกต่างจากประโยคเพลงที่ 4 เช่นเดียวกับการแปรทำนองในวรรคก่อนหน้า สำหรับวรรคแรกของประโยคเพลง ผู้เขียนได้แปรทำนองห่าง ๆ และปรับกระสวนจังหวะของเพลงเพื่อให้ผู้บรรเลงสามารถปฏิบัติกลวิธีการบรรเลงซอดวงเพื่อตกแต่งทำนองได้ เมื่อผู้บรรเลงห้องเพลงที่ 2 จะต้องหยุดคั่นชักให้เสียงหยุดแล้วผ่อนน้ำหนักคั่นชักเหมือนการหยุดหายใจ และเมื่อบรรเลงห้องเพลงที่ 3 ผู้บรรเลงจะต้องเพิ่มน้ำหนักการใช้ น้ำหนักของคั่นชักเพื่อเพิ่มเสียงขณะบรรเลงห้องเพลงดังกล่าว สำหรับวรรคหลังผู้เขียนแปรทำนองให้กระชับเสริมกับแนวการบรรเลงที่เพิ่มความเร็วขึ้นให้สอดคล้องกับการบรรเลงเที่ยวพัน ดังตัวอย่างข้างต้น

เที่ยวพัน

การแปรทำนองเดี่ยวซอดวงเพลงหกบท สองชั้น เที่ยวพัน มีทำนองซ้ำกันกับประโยคเพลงที่ 4 เช่นเดียวกับประโยคเพลงก่อนหน้า สำหรับวรรคแรกของประโยคเพลง ผู้เขียนได้เลียนแบบทำนองวรรคแรกของประโยคที่ 4 แต่ปรับกระสวนของห้องเพลงที่ 4 โดยใช้การสักระทบให้แตกต่างจากวรรคต้นแบบ สำหรับวรรคหลังผู้เขียนแปรทำนองห่าง ๆ เพื่อทอดจังหวะเพื่อจบเพลง อีกทั้งใช้กลวิธีพรมจาก พรมปิด และเอื้อนเสียง ดังตัวอย่างข้างต้น

สรุป

การประพันธ์ทางเดี่ยวซอดวงเพลงหกบท สองชั้น ครั้งนี้ ผู้เขียนได้ประพันธ์ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางหนึ่งสำหรับการประกวดบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยของรายการแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ 70 โดยนำทำนองหลักที่เผยแพร่จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแนวทางในการประพันธ์ทางเดี่ยวซอดวง นอกจากทำนองหลักที่เผยแพร่ ผู้เขียนได้ทำแนวทางการบรรเลงเดี่ยวซอดสามสายเพลงหกบท สองชั้น ของหลวงไพเราะเสียงซอ (อุน ดุริยชีวิน) ทางเดี่ยวซอดสามสายของพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) และแนวทางการแปรทำนองของปีโน ผู้เขียนได้ถ่ายทอดทางเดี่ยวให้กับนักเรียนผู้เข้าร่วมการประกวดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ 70 และได้เข้าประกวดเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2568 ณ โรงเรียนสุวรรณภูมิวิทยาลัย จังหวัดร้อยเอ็ด

การประพันธ์ทางเดี่ยวซอดวงครั้งนี้ ผู้เขียนได้ศึกษาขนบการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงไทยเพื่อเป็นแนวทางหลักของการประพันธ์ โดยผู้เขียนนำแนวทางของพิชิต ชัยเสรี (2556) “คึกคิตอนุรักษ์” กล่าวคือ การประพันธ์ทางเดี่ยวตามแนวทางที่เกิดจากองค์ความรู้ที่ได้ศึกษามาเป็นประสบการณ์ของผู้ประพันธ์ ตามแนวทางปฏิบัติของการประพันธ์ทางเดี่ยวที่โบราณจารย์ได้ประดิษฐ์ไว้ อีกทั้งปัจจัย 3 ประการเพื่อประกอบการประพันธ์ทางเดี่ยว คือ 1) เครื่องดนตรี การประพันธ์ทางเดี่ยวครั้งนี้ประพันธ์

ขึ้นเพื่อบรรเลงเดี่ยวซอด้วง ผู้เขียนคำนึงถึงช่วงเสียงของซอด้วง กลวิธีการบรรเลงที่ซอด้วงสามารถปฏิบัติได้ 2) เพลง การประพันธ์ทางเดี่ยวครั้งนี้กำหนดให้ประพันธ์ทางเดี่ยวด้วยเพลงหกบท สองชั้น ผู้เขียนได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเพลง รวมถึงลักษณะทางสังคีตลักษณะของเพลงว่าสามารถบรรเลงซอด้วงได้อย่างเหมาะสมหรือไม่ 3) ผู้รับการถ่ายทอด ผู้ที่ต้องการศึกษาเพลงเดี่ยวควรศึกษาวิธีการบรรเลงเดี่ยวเพื่อให้มีพื้นฐานในการสร้างเสียงและตกแต่งทำนองการบรรเลงให้สุนทรีย์รสเกิดขึ้น

ผู้เขียนประพันธ์ทางเดี่ยวซอด้วงเพลงหกบท สองชั้น จากองค์ประกอบ คือ 1) ความรู้ด้านการบรรเลงซอ 2) ประสบการณ์ด้านการบรรเลงทางเดี่ยวซอประเภทต่าง ๆ และ 3) แนวคิดและชนบทการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงไทย เดี่ยวซอด้วงเพลงหกบท สองชั้น ผู้เขียนประพันธ์ทางเดี่ยวโดยใช้ทำนองหลักที่เผยแพร่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน บันไดเสียงที่ปรากฏในทำนองหลัก คือ บันไดเสียง ฟา (ฟา ซอล ลา โด เร) และบันไดเสียงซอล (ซอล ลา ที เร มี) บันไดเสียงที่ปรากฏในทำนองหลักสามารถบรรเลง และปฏิบัติกลวิธีการบรรเลงซอด้วงได้อย่างเหมาะสมไม่ต้องเปลี่ยนบันไดเสียงของเพลง เพื่อให้สะดวกจากการบรรเลง มีกลวิธีการบรรเลงซอด้วง ได้แก่ พรหมเปิด พรหมปิด พรหมจาก การเอื้อนเสียง นิ้วแฉกการสะบัด การสีกะทบ และการซังกัณฑ์

วิดีโอการบรรเลงซอด้วงเพลงหกบท สองชั้น

ภาพที่ 1 Qr code วิดีโอการประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทยเพลง หกบท สองชั้น
ที่มา: ฐิติศักดิ์ ไชยวงษา

ภาพที่ 2 Qr code วิดีโอการบรรเลงเพลงหกบท สองชั้น
ที่มา: ฐิติศักดิ์ ไชยวงษา

รายการอ้างอิง

- เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี. *สังคีตนิยมว่าด้วยดนตรีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์. 2542
- ธรรณ หินออน. *เดี่ยวซอด้วง*. ขอนแก่น: หจก.โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา. 2561
- บุญธรรม ตราโมท. *คำอธิบายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย*. กรุงเทพฯ : ศิลปสนองการพิมพ์ 2540
- พิชิต ชัยเสรี. *การประพันธ์เพลงไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2556
- มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญ์. *ฟังและเข้าใจเพลงไทย*. ในงานพระราชทานเพลิงศพขุนทรง
สุภาพ. ม.ป.ท.: โรงพิมพ์ไทยเชรม. 2523.
- วรารณ ชูเชิด. *เครื่องดนตรีสยามในจดหมายเหตุชาวฝรั่งเศสสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พ.ศ.
2199-2231*. พิมพ์ครั้งที่ 2. พิษณุโลก: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร. 2566.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *ทำนองหลักเพลงหกบทสองชั้น ในเกณฑ์การแข่งขัน
ศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 70 ปีการศึกษา 2565 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระ
ดนตรี) (2565)*, สืบค้น 19 พฤศจิกายน 2565, จาก [https://www.sillapa.net/rule70/mu-
art-70.pdf](https://www.sillapa.net/rule70/mu-art-70.pdf).
- สุรพล สุวรรณ. *ดนตรีไทยในวัฒนธรรมไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. 2559
- อุทิศ นาคสวัสดิ์. *ทฤษฎีและปฏิบัติดนตรีไทย ภาค 2 คู่มือฝึกเครื่องสายไทย*. พระนคร: ม.ป.พ. 2523.